

Yeşil Şehir Kavramı ve Pazarlaması: İzmir'in Yeşil Şehirleşme Sürecinin Betimsel Analizi

Green City Concept and Marketing: Descriptive Analysis of Izmir's Green City Process

Ebru BİLGEN KOCATÜRK¹ , Ferahnur ÖZGÖREN ŞEN² , Nevin KARABIYIK YERDEN³

öz

Günümüzde hızlı nüfus artışı, iç ve dış göç, sanayileşme gibi faktörler şehirlerde çevresel sorunlara sebep olmakta ve şehirlerde yaşayanların yaşam kalitesini düşürmektedir. İşte bu nedenle şehirlerdeki yaşam kalitesini artırmak ve sürdürülebilirlik sağlamak amacıyla yeşil şehir kavramı ortaya çıkmış, Dünya genelinde ve Avrupa'da bazı şehirler çeşitli kstaslara göre değerlendirilerek yeşil kent unvanını almışlardır. Ayrıca son yıllarda şehir markalaşmasının, çevrecilik temeline dayalı olarak yapıldığı görülmektedir. Yeşil şehir pazarlamasına yönelik faaliyetlerin, şehrin yönetimini geliştirdiği, yaşanılabilirliğini ve rekabetini artırdığı görülmektedir. Bununla birlikte yeşil şehirler, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Hedeflerinden üçüncü hedef olan sağlıklı ve kaliteli yaşam hedefi ile ilişkili olup, sürdürülebilirliğe önemli derecede katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada, yeşil şehir pazarlaması kavramsal olarak açıklanmış ve Cumhuriyet tarihimizde önemli bir yeri olan İzmir'in yeşil şehirleşme süreci incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Literatürde ortaya konan bilgiler ve İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı temelinde İzmir'in yeşil şehir olma kriterleri analiz edilmiş ve İzmir ili temelinde yeşil şehir pazarlaması tartışılmıştır. Yeşil şehirleşme ile ilgili literatürde birçok çalışma olmakla birlikte, İzmir ili özelinde bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın, İzmir ili özelinde incelenmiş olması ve araştırmada betimsel analiz yönteminin kullanılması bu araştırmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda İzmir'in yeşil şehirleşme sürecinde olduğu ve bu kapsamda birçok kriteri karşıladığı görülmektedir. Ayrıca İzmir'in yeşil şehirleşme sürecine yönelik olarak birtakım önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Şehir, Yeşil Şehir Pazarlaması, Yeşil Şehir Markalaşması, İzmir, İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı

ABSTRACT

Nowadays, factors such as rapid population growth, internal and external migration, and industrialization cause environmental problems in cities and reduce the quality of life of those living in cities. For this reason, the concept of green city has emerged in order to increase the quality of life in cities and to provide sustainability, and some cities in the world and in Europe have been evaluated according to various criteria and have received the title of green city. In addition, in recent years, it has been seen that city branding is based on environmentalism. Also, green city marketing actions improve the management of the city, increase livability and competition. Moreover, green cities are associated with the third goal of the United Nations Sustainability Goals, the goal of healthy and quality life, and contribute significantly to sustainability. In this study, green city marketing is explained conceptually and the green urbanization process of Izmir, which has an important place in the history of our Republic, is examined. The descriptive analysis method, one of the qualitative research

¹ **Corresponding Author:** Kırklareli University, Faculty of Applied Sciences, Department of International Trade and Logistics, ebru.bilgen@klu.edu.tr, 0000-0001-9845-6871

² Kırklareli University, Faculty of Applied Sciences, Department of International Trade and Logistics, ferah.ozgoren@klu.edu.tr, 0000-0001-7194-0559

³ Marmara University, Vocational School of Social Sciences, Department of Marketing & Advertising, nkarabiyik@marmara.edu.tr, 0000-0003-1114-2672

methods, was used in the research. Based on the information presented in the literature and the Izmir Green City Action Plan, Izmir's criteria for being a green city were analyzed and green city marketing was discussed on the basis of Izmir province. Although there are many studies in the literature on green urbanization, no study specific to Izmir province has been found. The unique aspect of this research is that the study was examined specifically in Izmir Province and the descriptive analysis method was used in the research. As a result of the study, it is seen that Izmir is in the process of green urbanization and meets many criteria for green-based urbanization. In addition, some suggestions are included for the green urbanization process of Izmir.

Keywords: Green City, Green City Marketing, Green City Branding, İzmir, İzmir Green City Action Plan

GİRİŞ:

Hızla değişen dünyada, değişimin etkilerinin en fazla görüldüğü yerlerden biri de şehirler olarak ortaya çıkmaktadır. Gerek pazarlama gerekse çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiğinde şehirlerin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Doğru bir şekilde yönetilebilen şehirler, yatırımcı ve turist çekmekle birlikte rekabetsel ve çevresel sürdürülebilirliğe de önemli derecede katkı sağlamaktadır.

Olumlu bir şehir imajı, o şehirde yaşayan insanlar, yatırımcılar, girişimciler ve turistler için şehrin çekiciliğini artırmaktadır. Şehir markalaşmasında yeşil imajın önemi ve avantajları gün geçtikçe daha da çok artmaktadır. Yeşil şehir imajına sahip pek çok şehir, şehir markalaşmasına çok büyük katkılar sağlamıştır. Gerek şehrin cazibesinin artması gerekse sürdürülebilirliğin sağlanması açısından şehirlerin, yeşil politikalar ile yönetilebilmesi gün geçtikçe daha önemli bir hale gelmektedir. Yeşil şehirlerin artması, özellikle Birleşmiş Milletler 'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden üçüncü hedef olan, Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefine katkı sağlar niteliktedir. 3. Hedef Sağlık ve Kaliteli Yaşam'ın altında olan "2020'ye kadar karayolları trafik kazalarından kaynaklanan küresel ölümlerin ve yaralanmaların sayısının yarıya indirilmesi" ve "2030'a kadar zararlı kimyasallardan ve hava, su ve toprak kirliliğinden kaynaklanan hastalıkların ve ölümlerin sayısının büyük ölçüde azaltılması" alt hedefleri, yeşil şehirlerin oluşmasını zorunlu kılar niteliktedir (Birleşmiş Milletler, 2023). Bununla birlikte ülkemizin de taraf olduğu, Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum çalışmaları, şehirlerin gün geçtikçe yeşil şehir olma çalışmalarını destekler niteliktedir (Türkiye Cumhuriyeti, Ticaret Bakanlığı, Yeşil Mutabakat, 2023).

Gerek uluslararası politikalar gerekse bir şehirde yaşayan yerel halkın refah seviyesinin yükselmesi sebebi ile günümüzde yeşil şehirlerin geliştirilmesi oldukça önemli hale gelmiştir. Bu gerekçeler ile bu çalışmada yeşil şehir kavramı, İzmir şehri üzerinden ele alınarak açıklanmaktadır. İzmir, Türkiye'de Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (European Bank for Reconstruction and Development / EBRD) Yeşil Şehirler Programı'na (YŞEP) dahil olan ilk şehir olması gerekçesi ile bu çalışma için önemli olup, çalışma çerçevesinde yer almaktadır (İzmir.bel.tr.). Bununla birlikte çalışmada İzmir şehri; coğrafi konumu itibari ile yeşil bir coğrafyada bulunması, turist, yerel halk, yatırımcı gibi kişi ve gruplar için cazibe merkezi olması, iç ve dış göç ile demografik yapının değişmesi, tarıma elverişli alanlarının olması ve Mustafa Kemal Atatürk tarafından 29 Ekim 1923 tarihinde kurulan Cumhuriyetimizin 100.yılında hem Mustafa Kemal Atatürk için hem de Cumhuriyet tarihimiz için önemli bir şehrimiz olması sebebi ile bu araştırmada incelenmektedir. Kurtuluş Savaşı'nda ilk kurşun Şehit Gazeteci Hasan Tahsin tarafından İzmir'de atılmıştır. Aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım'ın kabri de İzmir'de yer almaktadır (Tinal, 2008). Mustafa Kemal Atatürk 10. Yıl Nutkun'da ve pek çok konuşmasında yurdumuzun muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmasının önemini vurgulamış ve Kurtuluş Savaşı sonrasında çağdaşlaşmayı kastederek asıl savaşın yeni başladığını vurgulamıştır (Türkiye Cumhuriyeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yeşil Mutabakat, 2023; Tinal, 2008). Ülkemizin bilimle, sanatla, kültürle Batılı ülkelerden daha ileri bir seviyeye gelebilmesi önem taşımaktadır. İzmir'in insanların sağlığının, yaşam kalitesinin artırılması ve küresel ısınma, iklim değişimine karşı geliştirilmiş olan sürdürülebilir şehir olma çabası önemli ve örnek bir gelişme olarak düşünülebilmektedir. Çalışma yeşil şehir kavramını ve İzmir'in yeşil şehir çalışmalarını betimsel analiz tekniği ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, İzmir şehrinin yeşil şehir kriterlerine göre

değerlendirilmesi ile sınırlandırılmış olup, çalışmada kullanılan betimsel analiz tekniği ile İzmir'in yeşil şehir çalışmaları belirlenmeye çalışılmıştır.

1. Yeşil Şehir Kavramı ve Pazarlaması

Yeşil Şehir kavramı, dağınık şehir geliştirme modelinin neden olduğu sorunları ele almak ve şehirlerin daha sürdürülebilir, daha az dağınık ve daha yaşanabilir hale gelmesine yardımcı olmak için yürütülen çeşitli çaba ve araştırmalara verilen en son yanıtlardan biridir (Brilhante ve Klaas, 2018). Günümüzde pek çok şehir, şehirleşmenin getirdiği olumsuzlukları azaltmak, şehirlerin sürdürülebilir ve daha yaşanabilir olmasını sağlamak için yeşil şehir eylem planları geliştirmekte ve şehir pazarlamasına yönelik faaliyetleri yeşil imaj temelinde yapmaktadırlar.

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası yeşil şehirlerin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır (European Bank For Reconstruction and Development, 2023):

- Çevresel varlıklarının (hava, su, toprak ve biyolojik çeşitlilik) kalitesini korur veya geliştirir ve bu kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanır.
- İklim değişikliği risklerini azaltır ve bunlara uyum sağlar.
- Çevre politikalarının, bölge sakinlerinin sosyal ve ekonomik refahına katkıda bulunmasını sağlar.

Yeşil şehir eylem planı, belirli göstergelere dayalı olarak çevresel zorlukların değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi, politika müdahalesi ve sürdürülebilir altyapı yatırımları yoluyla zorlukların üstesinden gelmek için geliştirilen bir eylem planıdır (European Bank For Reconstruction and Development, 2023).

Yeşil şehirleşme sürecine giren tüm kentler "Yeşil Şehir Eylem Planı" hazırlarken ve uygularken çeşitli aşamalardan oluşan tutarlı bir metodolojiyi takip etmektedirler. Bunlar yeşil şehirlerin mevcut durumlarının incelenmesi, yeşil şehir eylem planlarının hazırlanması, yeşil şehir eylem planlarının uygulanması ve son olarak raporlama aşamalarından oluşmaktadır (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Çevreyi ve biyolojik çeşitliliği korumayı, insan sağlığına yönelik riskleri en aza indirmeyi ve döngüsel ekonomiye geçişi teşvik etmeyi amaçlayan Avrupa Birliği tarafından 2010 yılından beri her yıl kriterleri sağlayan bir şehre "Yeşil Başkent Ünvanı" verilmektedir. 2010 yılında Stokholm (İsveç) yeşil başkent unvanına sahip ilk şehir olmuştur. Stokholm'u sırasıyla Hamburg (Almanya), Vitoria-Gasteiz (İspanya), Nantes (Fransa), Kopenhag (Danimarka), Bristol (Birleşik Krallık), Ljubljana (Slovenya), Essen (Almanya), Nijmegen (Hollanda), Oslo (Norveç), Lizbon (Portekiz), Lahti (Finlandiya), Grenoble (Fransa), Tallinn (Estonya) izlemiştir. Yeşil başkent seçiminde yedi çevresel göstergeye göre değerlendirme yapılmaktadır. Bu göstergeler aşağıda yer almaktadır (European Commission, 2023):

- Hava kalitesi
- Su kalitesi ve verimliliği
- Biyoçeşitlilik, yeşil alan, sürdürülebilir alan kullanımı
- Atık ve döngüsel ekonomi
- Gürültü

- İklim değişimi: Azaltım ve enerji performansı
- İklim değişimi: Adaptasyon

Yeşil şehir olma yolunda büyük ilerlemeler kaydeden veya yeşil şehir unvanına sahip olan iller pazarlama faaliyetlerini bu doğrultuda yapmaktadırlar. Bu sayede yeşil bir imaja sahip olmakta, tüm Dünyada bu yönleri ile tanınmakta ve şehirlerine turist veya yatırımcı çekebilmektedirler. Stokholm, Hamburg, Essen, Lizbon, Bristol gibi şehirler zaten Dünya'da tanınırlığı yüksek olan şehirler arasında yer almaktadırlar. Bu gibi şehirlerin, yeşil başkent seçilmeleri ile yeşil temelli imaja sahip olmuş, ünleri daha da artmıştır. Ljubljana, Lahti, Nantes gibi daha az tanınan şehirler ise yeşil başkent olduktan sonra bilinirliklerini artırmış, güçlü ve olumlu bir imaja sahip olmuş ve çok sayıda turist çekmişlerdir. Yeşil şehir pazarlaması, bir şehrin yeşil şehir olma yolunda istenilen kriterleri sağlaması ve pazarlama faaliyetlerinin odağındaki temel mesajların yeşil ve sürdürülebilirlik üzerine olması olarak ifade edilebilmektedir.

Yeşil şehir pazarlaması faaliyetleri kapsamında gelinen son aşamalardan biri yeşil şehir markalaşmasının sağlanmasıdır. Yenilikçi yerel sürdürülebilirlik girişimlerine ve amaçlarına dayanan yeşil şehir markalaşması, şehir markalaşması için giderek daha fazla potansiyel bir temel olarak görülmektedir (Busch ve Anderberg, 2015).

2. Yeşil Şehir Pazarlaması ve Markalaşmasına Yönelik Literatür Taraması

Çalışmanın bu bölümünde yeşil şehir pazarlaması ve markalaşmasına yönelik olarak yapılan literatür taraması sonucu incelenen araştırmalar ve onların ortaya koyduğu sonuçlara yer verilmiştir. Son on yılda yeşil şehir pazarlaması ve markalaşması konusunda yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmüştür.

Chan ve Marafa (2014) Hong Kong'da yapmış oldukları çalışmalarında şehir markalaşmasına yönelik olarak Govers ve Go (2009) tarafından yapılmış olan modeli yeşil şehir markalaşmasına uyarlayarak yeni bir model önerisi sunmuşlardır. Modele göre şehrin yeşil kaynakları temel odak veya sunulan üründür. Yeşil şehir (kaynaklar) markasının temel bileşenleri yeşil statü, yeşil alan, yeşil potansiyel, yeşil eğilim, yeşil vatandaşlık, yeşil altyapı olarak toplamda 23 maddeden oluşan altı boyutlu Yeşil (Kaynak) Marka Altıgeni (Green (Resource) Brand Hexagon / GBH) adında bir ölçek olarak sunulmuştur. Chan ve Marafa (2016) bir diğer çalışmalarında söz konusu ölçeği kullanarak şehirde yaşayanlar ile ziyaretçileri karşılaştırmışlardır. Chan ve Marafa (2017) Yeşil (Kaynak) Marka Altıgeni modeline dayalı olarak yapmış oldukları bir başka çalışmada güvenlik, erişilebilirlik, parkların ve peyzajların estetik değeri unsurlarının şehirde kalma istediğini artırdığını tespit etmişlerdir. Chan vd. (2018) bir diğer çalışmada Yeşil (Kaynak) Marka Altıgeni modeli temelinde Hong Kong ve Kopenhag'da yaşayanların yeşil markalaşmaya yönelik algıları arasındaki farklılıkları tespit etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda Hong Kong'da yaşayanların yeşil şehir markalaşmasında daha yeşil bir kentsel ortamın ekonomik faydalarıyla bağlantılı olduğuna inanma eğiliminde oldukları; Kopenhag'da ise uluslararası statü ve kamu politikalarıyla ilgili yeşil yönlerin daha güçlü olduğu ortaya çıkmıştır.

Yeşil şehir pazarlamasında ulusal ve uluslararası düzeyde kurulan iletişim ve çeşitli örgütlere, birliklere, ağlara katılım önem taşımaktadır. Busch ve Anderberg (2015) yeşil şehir markalaşması konusunu, Ulus Ötesi Belediye İklim Ağlarına (Transnational Municipal Climate Networks/TMCN) katılımları açısından Almanya'daki şehirler kapsamında incelemişlerdir. Söz konusu ağlara katılımın yeşil şehir markalaşması açısından önemini vurgulandığı çalışmada Almanya'daki şehirlerin bu konuda çok yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlar ve şehirler için birtakım önerilerde bulunmuşlardır.

Andersson (2016) İsveç'in Vaxjo kentini incelediği çalışmasında, yeşil şehirlerde yerel çevre politikası oluşturmanın sürekliliğinin, şehir markalaşmasına yönelik uygulamalardan nasıl etkilendiğini araştırmaktadır. Yeşil şehirlerde yerel çevre politikası oluşturmada altı unsurun önemini vurgulamaktadır. Bunlardan ilki, yeşil şehirlerin tarihsel kökenini ve sürdürülebilir kentsel gelişim konusunu içermektedir. İkincisi bu konuda seçici ve ölçülebilir politika tanımlarının oluşturulmasıdır. Üçüncüsü politikaların uygulanmasını sağlayabilecek finansman programları ve kamu yatırımlarıdır. Büyük ölçekli çevre projelerini uygulamak için fon programlarının mevcudiyetini ifade etmektedir. Her ne kadar pek çok yeşil şehir projesi ulusal ve uluslararası fonlarla sağlansa da yerel ekonomik durumun da önemli bir etkisi olmaktadır. Dördüncüsü ekstra yerel politika ağları olarak adlandırılmakta ve paydaşlar ile ilişkiler, onlarla yapılan fikir alışverişleri ve sağlanan destekleri ifade etmektedir. Beşincisi dördüncünün devamı niteliğinde yerel ağlar ve ittifakların sürekli olmasına işaret etmektedir. Altıncı ve son unsur şehre yeşil şehir imajı ve kimliği kazandırılması konusudur. Yeşil şehir kimliği şehre politik ve ekonomik açıdan rekabetçi bir avantaj sağlamaktadır.

Corvo ve Maticena (2016) çalışmalarında yeşil şehir açısından çiftçi pazarlarının önemine değinmişlerdir. Çiftçi pazarları çiftçilerin ürünlerini satmak üzere şehre getirdikleri, böylece üretici ve yetiştiricinin perakendeciye dönüştüğü pazarlardır. Çiftçi pazarının yaygınlaşması ve gelişmesi, sağlıklı ve orijinal ürünler, enerji tasarrufu ve daha düşük çevresel etki için üreticiler ve tüketiciler arasında ilişki kurmanın gerekli olduğu bilincinden kaynaklanmaktadır.

Affolderbach ve Schulz (2017) çalışmalarında Kanada'da yer alan Vancouver şehrinin 2020 yeşil şehir eylem planını incelemişlerdir. Söz konusu yeşil şehir eylem planında yer alan 10 maddeden oluşan amaçlar listesi aşağıda yer almaktadır:

- İklim ve yenilenebilir enerji
- Yeşil binalaşma
- Yeşil ulaşım
- Sıfır atık
- Doğaya erişim
- Temiz su
- Yerel yiyecekler
- Temiz hava
- Yeşil ekonomi
- Daha az karbon ayak izi

Yeşil şehir eylem planı kapsamında yukarıda listelenen amaçlara ne derece ulaşılabildiği net bir şekilde açıklanmıştır. Örneğin, Vancouver'da yaşayan tüm şehir sakinlerinin 5dk yürüme mesafesinde yeşil bir alana veya parka ulaşabilmesi, 150 000 yeni ağaç dikilmesi veya yeşil ekonomi kapsamında yeşil işletme ve yeşil meslek çalışanı sayısının ikiye katlanması gibi. Aynı zamanda bu eylem planı ile şehrin yaşam kalitesi, yaşanabilirliği ve sağlığa olan katkısı vurgulanarak sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları eylem planı çerçevesinde ele alınmıştır.

Brilhante ve Klaas (2018)'in çalışmaları, yeşil şehirlerin yaşanabilir ve sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. Çalışma aynı zamanda Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın yeşil şehir performansını pozitif,

nüfus büyüklüğünün ise negatif yönde etkilediğini göstermektedir. Yazarlar çalışmalarında Konut ve Kent Araştırmaları Enstitüsü Yeşil Şehir Endeksi temeline dayalı olarak Yeşil Şehir Konsepti Modelini (Institute for Housing and Urban Studies -Green City Conceptual Framework / IHS-GCCF) geliştirmişlerdir. Yeşil şehir kavramsal modeli dört alandan oluşmaktadır (Brilhante ve Klaas (2018):

- Enerji verimliliği/tüm sektörlerde (kamu ve özeldeki tüm paydaşlar ve şehirle ilgili örgütler) yenilenebilir enerji: yeşil alt yapı yatırımları, içme suyu ve temizlik gibi kamu hizmetlerinin yeşil temelli olması.
- Tüm sektörlerde yeşil alanların artırılması: Yeşil binalaşma, yeşil teknolojiler.
- Alan planlaması: Yeşil ulaşım, yeşil tarım, yeşil çiftlikler.
- Yeşil büyüme ve kaynak ilkeleri: Çevresel kalite, su güvenliği, yeşil teknolojiler.

Yukarıda açıklanan kavramsal modele dayalı olarak çok sayıda göstergeye göre şehirlerin puanlandığı Yeşil Şehir Kavram Modeli yedi tematik alan içermektedir (Brilhante ve Klaas (2018):

- Yeşil ulaşım
- Yeşil kent tarımı
- Çevre kalitesi ve su güvenliği
- Yeşil ve akıllı teknolojiler
- Yeşil binalaşma
- Yeşil kamu hizmetleri
- Yeşil altyapı

Wang (2019) Tayvan'ın yeşil şehir markalaşmasını paydaşlar açısından ele aldığı çalışmasında yabancı turistlerin yerel sakinlere göre daha çeşitli ve heterojen bir marka algısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Carrizo Moreira vd. (2023) tarafından 32 makalenin incelendiği literatür taramasına dayalı olarak yapılan çalışmada yeşil şehir markalaşmasının nasıl anlaşıldığı ve temel özelliklerinin neler olduğunu analiz edilmiştir. Yeşil kaynaklar; şehrin imajını, kentsel yaşam kalitesini ve şehri bir turizm destinasyonu olarak destekleyen yeşil alanları iyileştirmeye yöneliktir. Bir şehrin olumlu, sürdürülebilir bir itibar geliştirmesi paydaşların önemi açıklanmıştır. Ayrıca, kamu politikası perspektifinden bakıldığında şehri yeşil, sürdürülebilir bir destinasyon olarak konumlandırmanın önemli bir rolünün olduğu vurgulanmıştır.

Yeşil şehir pazarlaması ve markalaşması konusunda yerli literatürde sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Irmak ve Avcı (2019) çalışmalarında yeşil başkent kavramını, yeşil başkent olabilme kriterlerini, Avrupa'da yeşil başkent seçilmiş illeri ve Türkiye'de yeşil başkent olma konusunda çalışmaları bulunan illeri yeşil alan politikaları açısından incelemişlerdir. Türkiye'de yeşil başkente aday olan Bursa, Trabzon, Kütahya, İstanbul illeri kişi başına düşen yeşil alan miktarı açısından Avrupa standartlarının gerisinde kalmıştır. Yerli literatürde Aydın (2021) tarafından yapılan çalışmada akıllı, yeşil ve yaşanabilir şehirler, yeşil ekonomi, yeşil büyüme konuları kavramsal olarak incelenmiş, yeşil şehirlerin insan sağlığına ve yaşam kalitesine olan etkileri açıklanmıştır.

3. Araştırma Yöntemi

Çalışmada araştırma yöntemi olarak keşifsel araştırma yöntemi seçilmiştir. Keşifsel araştırma, daha önceden araştırılmamış konularla ilgili bir problem veya problemin boyutlarını ortaya çıkarmaya yönelik olarak yapılan araştırma türüdür. Söz konusu araştırma türünde hipotez doğrulamaktan çok hipotez kurmak amaçlanmaktadır (Gegez, 2005). Çalışmada kullanılan analiz tekniği olarak ise betimsel analiz belirlenmiştir. Betimsel analiz, verilerin özgün formuna bağlı kalınarak, doğrudan alıntılar ile tanımsal bir yaklaşım halinde sunulması şeklinde açıklanmaktadır (Wolcott, 1994). Bu çalışmanın çerçevesi yeşil kent olarak İzmir olup, temalar; yeşil ulaşım, yeşil kent tarımı, çevre kalitesi ve su güvenliği, yeşil ve akıllı teknolojiler, yeşil binalaşma, yeşil kamu hizmetleri, yeşil altyapı olarak belirlenmiştir. Bu temalar Brilhante ve Klaas (2018) tarafından Konut ve Kent Araştırmaları Enstitüsü Yeşil Şehir Endeksi temeline dayalı olarak geliştirilen Yeşil Şehir Kavramı Modeli (Institute for Housing and Urban Studies -Green City Conceptual Framework / IHS-GCCF) temelinde belirlenmiştir. Temaların söz konusu model temelinde belirlenmesinin sebebi araştırmanın bu konudaki temel araştırmalardan birisi ve modelin de en kapsamlı modellerden birisi olmasıdır. Alt temalar ise Avrupa Kalkınma Bankası tarafından hazırlanan Yeşil Şehir Eylem Planı Metodolojisi (EBRD Green City Action Plan Methodology) ve İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı temelinde belirlenmiştir (European Bank For Reconstruction and Development, 2023; İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2023). Bu kapsamda hazırlanan İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı aynı zamanda hazırlanan İzmir Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (İzmir SECAP) ile birlikte çevre ve iklim değişikliği konularında İzmir'in yol haritasını oluşturmaktadır. Her iki rapor da birbirini tamamlayıcı niteliktedir.

4. Bulgular ve Tartışma

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen genel çerçeve ve bu çerçeveye uyumlu olarak hazırlanan temalar ile alt temalar aşağıdaki tabloda görülmektedir. Araştırmanın çerçevesi, yeşil kent İzmir olup, temalar; yeşil ulaşım, yeşil kent tarımı, çevre kalitesi ve su güvenliği, yeşil ve akıllı teknolojiler, yeşil binalaşma, yeşil altyapı ve yeşil kamu hizmetleridir.

Tablo 1: İzmir'in Yeşil Kent Olması Açısından Betimsel Analizi

TEMALAR	ALT TEMALAR	YEŞİL KENT İZMİR
Yeşil ulaşım	Düşük emisyonlu araçlara geçiş	Fosil yakıtlı araçlardan düşük emisyonlu araçlara (elektrikli araçlar) geçiş, teşvik edilmektedir. Türkiye'de ilk yerli elektrikli otomobil üretimi için bir hazırlık programı başlatılmaktadır. Elektrikli araç kullanım oranı arttırılmaktadır. 46 adet elektrikli şarj istasyonu bulunmaktadır. Elektrikli otobüs kullanımına başlanmaktadır. Halkın toplu taşımaya teşvik edilmesi ve araç emisyon denetimlerinin artırılması gibi faaliyetler yapılmaktadır.
	Sürdürülebilir ulaşım	Raylı ulaşım sistemleri artırılmaktadır. UPI 2030 kapsamında "Park et ve Devam Et" projesi geliştirilmektedir. Elektrikli scooter ve paylaşımlı bisiklet programları artırılmaktadır. Demir yolları ile diğer toplu taşıma sistemlerinin entegre edilmektedir. İş yolculuklarında bisiklet ve yaya ulaşımının artırılmaktadır.

	Sürdürülebilir lojistik sektör	Deniz dibi tarama planları yapılmaktadır. Deniz ve kıyı ekonomisi geliştirilirken aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin korunmaktadır. Limana gelen yolcu gemilerinin sayısı artırılmaktadır.
Yeşil kent tarımı	Düşük karbonlu tarım teknikleri ve iklimin bozulmamasını destekleyen akıllı tarım uygulamaları	Su ve toprak kaynakları korunmaktadır. Yanlış gübreleme gibi zararlı uygulamalar önlenmektedir. Organik tarıma yönelik eğitimler verilmektedir. Tarlalar düzenlenmektedir. Çalışanlar denetlenmekte ve çalışanlara sertifikalar verilmektedir. Atık sular arıtılarak tarım suyu olarak kullanılmaktadır.
	Tarımda biyolojik çeşitliliğin artırılması	Bitki türlerindeki çeşitlilik artırılmaktadır. Hayvanlar ve böceklerin yuva yapabileceği yerler artırılmaktadır. Çiftçilere eğitim verilmektedir.
Çevre kalitesi ve su güvenliği	Endüstriyel alanlardaki kirliliğin azaltılması	Hava kalitesi ölçüm istasyonları kurulmaktadır. Şehirlerdeki kötü havanın iyileştirilmesi ve bu konuyla ilgili kamuoyu farkındalığının artırılması (CityAir) projesi kapsamında faaliyetler gerçekleştirilmektedir.
	Yüksek risk taşıyan bölgeler için taşkın yönetim planı oluşturulması	Taşkın haritası çıkarılmaktadır. Erken uyarı sistemi geliştirilmektedir. Taşkın savunmaları oluşturulmaktadır. Taşkına karşı dayanıklı tasarım geliştirilmektedir.
	Acil durumlarda güvenli ve temiz suya erişim	İZSU İçme Suyu Master Planı çerçevesinde güvenli ve temiz suya erişim için altyapı hazırlıkları yapılmaktadır.
Yeşil ve akıllı teknolojiler	Enerji verimli ve sıfır-düşük karbonlu teknolojilerin kullanılması	Güneş enerjisi kullanımı artırılmaktadır. Sokak aydınlatmaları led ile değiştirilmektedir.
	Bölgesel yenilenebilir enerji teknolojilerin kullanılması	Rüzgâr ve güneş enerjisi kullanımı artırılmaktadır.
Yeşil binalaşma	Belediye binalarında net sıfır enerji tüketimi	Su verimliliği göz önünde bulundurularak ilave maliyetlerin de dikkate alınması ile birlikte net sıfır bina tasarımı ve uygulaması yapılmaktadır. Mevcut inşaat ve yenileme projeleri net sıfır enerji temelinde gözden geçirilmektedir. Belediyelerde tek kullanımlık plastikler azaltılmaktadır.
	Bina atıklarının geri dönüşümü	İlçe Belediyeleri düzeyinde kuru geri dönüştürülebilir malzemeler, Sıfır Atık Yönetmeliği'ne uygun olarak toplanmaktadır. İBB tarafından düzenlenen İzmir Entegre Katı Atık Yönetimi Planı doğrultusunda atıklar kaynağında ayrıştırılmakta ve ayrıştırma tesislerine yönelik olarak geliştirme çalışmaları yapılmaktadır.

	Sağlıklı ve yaşanabilir kentsel mekanlar için kentsel dönüşümün desteklenmesi	Binalardaki yenileme çalışmalarına Belediye tarafından destek verilmektedir. Kentsel dönüşüm yönetmeliklerinin çıkarılması ve gayrimenkul geliştiricileri teşvik edilmektedir.
Yeşil altyapı	Yağmur Suyu Sistemleri	Atık su ve yağmur suyu hattının birbirinden ayrılması için mevcut altyapı geliştirilmektedir. Belediyenin kontrolündeki binalarda yağmur suyu depolama alanları oluşturulmaktadır.
	Göletli veya göletsiz sulak alanların restorasyonu yoluyla mevcut biyolojik çeşitliliğin artırılması	Ulusal düzeyde biyolojik çeşitliliği artırmaya yönelik olarak hazırlanan çeşitli eylem planları kapsamında sulak alanlar korunmakta, restorasyon yapılmakta ve geliştirilmektedir. Paydaşlarla beraber ağaçlandırma çalışmaları yapılmakta ve önemli doğal alanlar korunmaktadır.
	Denizdeki balıkçılık faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi ve denizdeki biyolojik çeşitliliğin korunması	Balık stok ve yaşam alanlarının sürdürülebilir olması için balıkçılık faaliyetleri düzenlenmektedir. İzmir Körfezi'ndeki biyolojik çeşitlilik sürdürülmekte, korunmakta ve zenginleştirilmektedir. Körfezin temizliğinin artırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır.
Yeşil kamu hizmetleri	Kamu hizmetlerinde yenilenebilir enerji uygulamaları	Yerel yenilenebilir enerji kaynakları incelenmektedir. Temiz enerji tedariği ve entegrasyonu için çalışmalar yapılmaktadır. Enerji konusundaki inovasyonlara zemin hazırlanmaktadır.
	Atık toplama altyapısının geliştirilmesi	Esnafa özel atık toplama hizmeti verilmektedir. Atık toplama altyapısının düzenlenmesinde ilçe belediyeleri ile işbirliği yapılmaktadır.

Kaynak: Yeşil Şehir Konsepti Modeli, Brilhante, O., & Klaas, J. (2018). Green City Concept And A Method To Measure Green City Performance Over Time Applied To Fifty Cities Globally: Influence Of GDP, Population Size And Energy Efficiency. *Sustainability*, 10(6), 2031., İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı, <https://skpo.izmir.bel.tr/content.aspx?MID=111>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

Yeşil ulaşım temasının altında yer alan alt temalar aşağıdaki gibidir:

- **Düşük emisyonlu araçlara geçiş:** Fosil yakıtlı araçların hava kalitesini düşürmesi sebebiyle düşük emisyonlu araçlara geçilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. İzmir SECAP 2018 raporuna göre gerek özel gerek belediye araçlarının sebep olduğu sera gazı salınımları oranlarının yüksek olması, özel araçların büyük bir kısmının eski olması ve araçların yaklaşık olarak %46'sının dizel yakıt kullanması hava kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. O nedenle İzmir Büyükşehir Belediyesi hem özel hem de Belediye araçlarının düşük emisyonlu araçlara geçişini teşvik etmektedir. Bu kapsamda Hükümet desteği ile Türkiye'de ilk yerli elektrikli otomobil üretimi için bir proje başlatılmıştır. Elektrikli araç kullanım oranı 2015-2018 yılları arasında 772'den 1.884'e yükselerek yaklaşık %90 artmıştır. Hem özel hem de Belediye işbirlikleri tarafından işletilen elektrikli şarj istasyonu sayısı 46'dır. Türkiye'de ilk kez yapılan Sıfır Emisyonlu Toplu Ulaşım Projesi kapsamında elektrikli otobüs kullanımı başlatılmış ve

2024 yılına kadar 380 adet daha elektrikli otobüs alınması hedeflenmiştir. İzmir Temiz Hava Eylem Planı kapsamında da halkın toplu taşımaya teşvik edilmesi ve araç emisyon denetimlerinin artırılması gibi faaliyetler yapılmaktadır.

- **Sürdürülebilir ulaşım:** Ulaşım sektörü %23 ile İzmir'de sera gazı salınımlarının en büyük ikinci kaynağıdır. İzmir'de özellikle belli saatlerde trafik yoğunluğunun artması ile sera gazı salınımları artmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir ve çevre dostu ulaşım seçenekleri artırılmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı tarafından İzmir Ulaşım Master Planı (UPI 2030) hazırlanmıştır. TCDD ve İBB tarafından banliyö hatları (İZBAN), tramvay ve metro olmak üzere toplamda 177 km raylı sistem hattı kurulmuştur. 664 km raylı sistem hattının 2030 yılına kadar inşa edilmesi hedeflenmiştir. UPI 2030 kapsamında "Park et ve Devam Et" projesi geliştirilmiş ve bu sayede toplu taşıma sistemleri ile otopark sistemlerinin birleştirilmesi öngörülmüştür. Bisiklet yolları artırılmış ve 2030 yılında 402 m'ye çıkarılması planlanmıştır. Merkez ilçelerin birçoğunda yayalaştırma faaliyetleri artırılmıştır. Son yıllarda yaygın şekilde elektrikli scooter ve paylaşımlı bisiklet programları devreye sokulmuştur. Demir yolları ile diğer toplu taşıma sistemlerinin entegre edilmesi, iş yolculuklarında bisiklet ve yaya ulaşımının artırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası; vapurların yenilenmesi, metro hattının uzatılması, trafik kontrol sistemlerinin geliştirilmesi konularında finansal destek sağlamıştır.

- **Sürdürülebilir lojistik sektör:** İzmir deniz, demir, otoyolları ile önemli bir lojistik merkezidir. Bu durum şehir ekonomisi için önemli bir katkı sağlaması yanı sıra çevre kirliliğine de sebep olmaktadır. Bu nedenle lojistiğin çevreye olan olumsuz etkileri azaltılmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda da İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Sürdürülebilir Kentsel Lojistik Planı (LOPİ 2030) yapmıştır. Bu plan doğrultusunda deniz dibi tarama planları yapılmıştır. İzmir Limanı'nın kapasitesinin artırılarak bölgenin en büyük kruvaziyer limanı olabilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) tarafından temiz kıyı-temiz deniz, mavi büyüme ve yeşil büyüme temalarıyla çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projeler kapsamında hem doğaya zarar vermeden biyolojik çeşitliliği korumak hem de deniz ve kıyı ekonomisini geliştirmek amaçlanmaktadır.

Yeşil kent tarımı temasının altında yer alt temalar aşağıdaki gibidir:

- **İklim dostu akıllı tarım uygulamaları ve düşük karbonlu tarım teknikleri:** İzmir üç verimli arazi (Gediz-Bakırçay, Yarımada ve Küçük Menderes) ile Türkiye'deki önemli tarım bölgelerinden biridir. Ancak tarımdan kaynaklı sera gazı salınımları ve sürdürülebilir olmayan tarım uygulamaları yüzünden çevreye de olumsuz etkileri olabilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi önderliğinde su ve toprak kaynaklarını korumak, yanlış gübreleme gibi zararlı uygulamaları önlemek amacıyla Toprak ve Yaprak Analiz Laboratuvarı kurulmuştur. Ayrıca İZSU atık su arıtma tesislerinde atık suyun arıtılarak tekrar tarımda kullanılması için uygulamalar başlatılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından organik tarıma yönelik eğitimler verilmesi, tarlaların düzenlenmesi, çalışanların denetlenmesi ve çalışanlara sertifikalar verilmesi gibi uygulamalar yapılmaktadır. Bu tür uygulamalar sayesinde tarım faaliyetlerinde çok ciddi oranlarda artış kaydedilmiştir.

- **Tarımda biyolojik çeşitliliğin artırılması:** Bitki türlerindeki çeşitliliği artırmak, hayvanlar ve böceklerin yuva yapabileceği yerleri artırmak gibi tekniklerle tarımda biyolojik çeşitliliğin azaltılması hedeflenmektedir. Ayrıca tarımın biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek için çiftçilere eğitim vermek, yeni yöntem ve tekniklerin kullanılmasını teşvik etmek gibi uygulamalar yapılmaktadır.

Çevre kalitesi ve su güvenliği temasının altında yer alan alt temalar aşağıdaki gibidir:

- Endüstriyel alanlardaki kirliliğin azaltılması: Aliağa'daki petrol rafinesi başta olmak üzere, Torbalı, Kemalpaşa, Bornova'da endüstriyel işletmeler çok olduğu için çevre kirliliğine sebep olmaktadır. Gerek ilgili Bakanlıklar gerek Belediye tarafından hava kalitesi ölçüm istasyonları ile hava kirliliği ölçülmektedir. Şehirlerde Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve Kamuoyu Farkındalığının Artırılması (CityAir) Projesi kapsamında hava kalitesini iyileştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.
- Yüksek risk taşıyan bölgeler için taşkın yönetim planı oluşturulması: Küçük Menderes, Gediz ve Kuzey Ege Taşkın Yönetim Planları çerçevesinde taşkın riskinin belirlenmesi ve haritaların oluşturulması, riskli alanlar için eken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, taşkın koruma planları ve taşkına dayanıklı bina ve altyapılar tasarlanması gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.
- Acil durumlarda güvenli ve temiz suya erişim: İZSU İçme Suyu Master Planı çerçevesinde deprem veya iklim kaynaklı afetlerde insanlar için hayati önem taşıyan güvenli ve temiz suya erişim için altyapı hazırlıkları ve vatandaşların hazırlıklarının planlanması yapılmıştır. Bu bağlamda şehir içme suyunun temini ve yeraltı ve yüzeysel suların ıslah edilmesi ve tesislerin kurulması için etüt, proje, müşavirlik hizmetlerinin faaliyete geçirilmesi planlanmaktadır.

Yeşil ve akıllı teknolojiler temasının altında yer alan alt temalar aşağıda yer almaktadır:

- Enerji verimli ve düşük-sıfır karbonlu teknolojilerin kullanılması: İzmir Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı (SEEP) kapsamında güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi ve jeotermal enerji kullanımının artmasına, sokak aydınlatmalarının led ile değiştirilmesine yönelik faaliyetler yapılmaktadır.
- Bölgesel yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanılması: İBB rüzgâr ve güneş enerjisinin kullanımının artırılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Yeşil binalaşma temasının altında yer alan alt temalar aşağıdaki gibidir:

- Belediye binalarında net sıfır enerji tüketimi: Belediyeye ait binalarda net sıfır enerji tüketimi hedefi doğrultusunda önlemler alınmış ve Belediye dışındaki kurum ve kuruluşlar da bu açıdan desteklenmiştir. Belediye kentsel dönüşüm programları kapsamında net sınıf enerjili binalar yaparak ithal enerji bağımlılığına karşı örnek projeler geliştirmesi yanı sıra Avrupa Birliği (AB) tarafından istenen binalarda sıfır enerji tüketimi için de önemli bir adım atıldığı görülmektedir. Tüm bu gelişmelerin yanı sıra Belediye kendi binalarındaki tek kullanımlık plastiklerin kullanımını önemli ölçüde azaltarak diğer kurum ve kuruluşlara örnek olmuştur.
- Bina Atıklarının Geri Dönüşümü: İlçe Belediyeleri düzeyinde kuru geri dönüştürülebilir malzemelerin Sıfır Atık Yönetmeliği'ne uygun olarak toplanması için faaliyetlerde bulunulmuş ve bu konuda kamuoyunun bilinçlenmesi yönünde adımlar atılmıştır. İBB tarafından düzenlenen İzmir Entegre Katı Atık Yönetimi Planı doğrultusunda atıkların kaynağında ayrıştırılması yönünde faaliyetlerde bulunulmuş ve ayrıştırma tesislerine yönelik olarak geliştirme çalışmaları yapılmıştır.
- Sağlıklı ve yaşanabilir kentsel mekanlar için kentsel dönüşümün desteklenmesi: Hem işletmeler hem de vatandaşlara ait binalarda yapılacak yenileme çalışmalarının daha sürdürülebilir olması için Belediye tarafından birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Aynı zamanda duvar ve çatı yalıtımı, pencereler, hava sızdırmazlığı gibi bina dış cephesi ve çatısının yenilenmesi gibi çalışmalar da yapılmaktadır. Yeni yaşam alanlarının oluşturulması için hibe programlarını kolaylaştırmaya yönelik kentsel dönüşüm yönetmelikleri çıkarılması yönünde çalışmalar yapılması planlanmaktadır. Tüm bunlara ek olarak gayrimenkul geliştiricilerin teşvik edilmesi ve fon tahsis edilmesi gerekmektedir.

Yeşil altyapı temasının altında yer alan alt temalar aşağıdaki gibidir:

- Yağmur Suyu Sistemleri: 2020 İzmir İli Metropol Alanı Atık Su, Yağmursuyu ve Dereler Master Planı kapsamında yağmur suyunun kullanılabilirliğini artırmak, atık sular ve kanalizasyondan ayrı bir kanal üzerinden geçişini sağlamak için çalışmalar yapılmaktadır. Urban Green UP programı, İZSU stratejik planı ve İzmir'in Yeşil Altyapı Stratejisi entegrasyonu ile yağmur sularının biriktiği ayrı depoların uygun yerlere kurulması ile yeşil çatılar, yağmur suyunun emileceği park ve bahçeler gibi yeşil alanlar yapılması yönünde çalışmalar bulunmaktadır.
- Göletli veya göletsiz sulak alanların restorasyonu yoluyla mevcut biyolojik çeşitliliğin artırılması: Ulusal düzeyde biyolojik çeşitliliği artırmaya yönelik olarak hazırlanana çeşitli eylem planları kapsamında sulak alanların korunması, restorasyonu ve geliştirilmesi için faaliyetlerde bulunmaktadır. Çeşitli paydaşlarla iş birliği yapılarak yerli türler ile birlikte ağaçlandırma çalışmaları yapılmakta ve önemli doğal alanların korunmasına odaklanılmaktadır.
- Denizdeki balıkçılık faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi ve denizdeki biyolojik çeşitliliğin korunması: İBB karadaki biyolojik çeşitliliğin korunması kadar denizdeki biyolojik çeşitliliğin korunması faaliyetlerine de önem vermektedir. Bu kapsamda yasadışı balıkçılığın engellenmesine yönelik önlemler alınması, avlanma yöntemlerine ilişkin kısıtlamalar getirilmesi, iskele boyutlarında düzenlemeler yapılması gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Aynı zamanda körfez kirliliğinin azaltılmasına yönelik de çalışmalar yapılmaktadır.

Yeşil kamu hizmetleri temasının altında yer alan alt temalar aşağıdaki gibidir:

- Kamu hizmetlerinde yenilenebilir enerji uygulamaları: Yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanımına ve genişletilmesine yönelik yerel altyapı işletmeleriyle beraber çalışarak gerekli incelemelerin yapılması ve temiz enerji tedarigi ve entegrasyonu, enerji konusundaki inovasyonlara zemin hazırlanması gibi çalışmalara yönelik planlar yapılmaktadır.
- Atık toplama altyapısının geliştirilmesi: İBB sera gazı salınımını azaltmak için atık toplama altyapısının geliştirilmesi doğrultusunda akıllı toplama sistemlerinin geliştirilmesi, güzergâh optimizasyonlarının sağlanması, verimliliği artırmaya yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Ayrıca esnaflara özel atık toplama hizmeti verilmekte, atık toplama altyapısının düzenlenmesi konusunda ilçe belediyeleri ile iş birliği yapılmaktadır.

SONUÇ:

Rekabetin gün geçtikçe daha da arttığı günümüzde şehirler de işletmeler gibi konumlandırma çalışmalarını yaparak, rekabet avantajı oluşturma çabası içerisinde. Özellikle göç, yapılaşma, sanayileşme vb. sebepler ile şehirlerin nefes almasının azaldığı bugünlerde birçok şehir yöneticisi ve uzmanı, şehirleri doğa ile uyumlu hale getirmenin yollarını aramaktadır.

Özellikle gelecekte yeşil şehir olarak gelişebilen ve kendisini bu şekilde konumlandırabilen şehirlerin rekabette başarılı olacağı düşünülmektedir. Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini yerine getirme konusunda büyük çaba sarf ettikleri, aynı zamanda Avrupa Yeşil Mutabakatına taraf olan ülkelerin de birçok yeşil politikayı şehirlerinde uyguladıkları görülmektedir.

Bu anlamda gerek kamu gerek özel sektör için yeşil şehir kavramına uygun olarak eylem planlarını oluşturma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu gibi gerekçelerden hareketle bu çalışmada yeşil şehir kavramı literatür ve uygulama açısından incelenmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda İzmir şehrinin yeşil şehir olma sürecini detaylı olarak incelediği ve belirlenen temalar bazında uyguladığı görülmektedir. Buna göre İzmir'de yeşil ulaşım ile ilgili; düşük emisyonlu araçlara geçiş, sürdürülebilir ulaşım, sürdürülebilir lojistik sektörünün geliştirilmesi çalışmalarının yapıldığı, yeşil tarım ile ilgili olarak; iklim dostu akıllı tarım uygulamaları ve düşük karbonlu tarım teknikleri ile tarımda biyolojik çeşitliliğin artırılmasına yönelik çalışmaların desteklendiği, çevre kalitesi ve su güvenliği ile ilgili olarak; endüstriyel alanlarda kirliliğin azaltılması, yüksek risk taşıyan bölgeler için taşkın planlarının oluşturulması, acil durumlarda güvenli ve temiz suya erişim çalışmalarının yapıldığı, yeşil ve akıllı teknolojiler ile ilgili olarak; enerji verimli, düşük veya sıfır karbonlu teknolojilerin kullanıldığı, bölgesel yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanımının sağlandığı, yeşil binalaşma ile ilgili olarak; belediye binalarında net sıfır enerji tüketiminin sağlandığı, bina atıklarının geri dönüşümünün gerçekleştirildiği, kentsel dönüşümün teşvik edildiği, yeşil alt yapı çalışmaları ile ilgili olarak; yağmur suyu sistem çalışmalarının yapıldığı, göletli veya göletsiz sulak alanların restorasyonu yoluyla mevcut biyolojik çeşitliliğin artırılması, denizdeki balıkçılık faaliyetlerinin yeniden düzenlenerek, denizlerdeki biyoçeşitliliğin artırılması çalışmalarının yapıldığı ve yeşil kamu hizmetleri ile ilgili olarak; kamu alanlarında yenilenebilir enerjinin kullanımının teşvik edildiği, atık toplama altyapısının geliştirildiği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu temalar Brilhante ve Klaas (2018) tarafından Konut ve Kent Araştırmaları Enstitüsü Yeşil Şehir Endeksi temeline dayalı olarak geliştirilen Yeşil Şehir Kavramı Modeli (Institute for Housing and Urban Studies -Green City Conceptual Framework / IHS-GCCF) temelinde belirlenmiştir. Alt temalar ise Avrupa Kalkınma Bankası tarafından hazırlanan Yeşil Şehir Eylem Planı Metodolojisi (EBRD Green City Action Plan Methodology) ve İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı temelinde belirlenmiştir. Ayrıca İzmir'in Yeşil Şehir Eylem Planı incelenerek, şimdiye kadar yapılanlar ve yapılması hedeflenen faaliyetler ortaya konmuştur. Çalışma bu yönüyle Affolderbach ve Schulz (2017) tarafından Kanada'da yer alan Vancouver şehrinin 2020 yeşil şehir eylem planının incelendiği çalışma ile benzerlik göstermektedir. Ancak bu çalışmada yöntem olarak betimsel analiz kullanılmış, Affolderbach ve Schulz (2017)'un çalışmalarında örnek olay incelemesi (case study) yöntemi kullanılmıştır. Yeşil şehir pazarlaması konusunda yapılan çalışmalarda genellikle örnek olay incelemesi veya kantitatif yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Yeşil şehir pazarlaması konusunda yapılan literatür taraması sonucunda betimsel analiz yönteminin daha önce kullanılmadığı görülmektedir. Çalışmada betimsel analiz yönteminin kullanılmış olması araştırmamızın özgün yönünü ortaya koymaktadır. Yeşil şehir kavramı yerli literatürde genellikle mühendislik, mimarlık, şehir bölge planlama gibi alanlar açısından incelenen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerli literatürde yeşil şehir pazarlaması ve markalaşmasına yönelik olarak sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Ayrıca İzmir ili özelinde yeşil şehir pazarlaması konusunda daha önce yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu da çalışmanın bir diğer özgün yönünü ortaya koymaktadır.

Busch ve Anderberg (2015), Wang (2019), Carrizo Moreira vd. (2023) çalışmalarında paydaşların önemini açıklamış, yeşil şehir pazarlamasında ulusal ve uluslararası örgütler, birlikler ve ağlar ile bağlantıların kurulması ve sürdürülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. İzmir, ulusal ve uluslararası örgüt ve birlikler ile bağlantılarına önem vermekte ve söz konusu taraflarla ortaklaşa projeler yapmaktadır. Hatta yeşil ve sürdürülebilir şehir ile bağlantılı olan; kentleşmeye, hızlı yaşama ve çevre kirliliğine karşı bir akım olarak ortaya çıkan sakin şehir (cittaslow) unvanına Türkiye'de ilk kez sahip olup İtalya'da kurulan Uluslararası Belediyeler Birliğine dahil olan belediye İzmir'in Seferihisar Belediye'sidir.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmada İzmir'in, yeşil şehir olma sürecine yönelik uygulamalarının başladığı ve yeşil şehir olma yolunda alt yapı, tarım, kamu hizmetleri gibi pek çok farklı alanda

faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Gerek ülkeler gerekse şehirler bazında rekabetin çok yoğun olduğu günümüz şartlarında, Cumhuriyetimizin 100.yılında Cumhuriyet tarihimiz için önemli bir şehir olan İzmir'in göstermiş olduğu bu çaba ve kaydettiği gelişmeler önem taşımakta ve diğer şehirlere örnek teşkil etmektedir.

Yeşil şehir olma yolunda İzmir'de yapılan çalışmalarda başta İzmir Büyük Şehir Belediye'si olmak üzere, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkıları ve işbirliğine dayalı faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Ancak yapılan tüm bu çalışmalara rağmen yaklaşık 4 milyon 500 bin nüfusa sahip olan ve her geçen gün göç alan İzmir'in trafik, yapılaşma, çevre kirliliği gibi temel sorunlarının çözümünün de "kentten köye göç teşviki" gibi makro düzeyde izlenebilecek politikalar olmadıkça güç olduğu görülmektedir. Bu nedenle İzmir'in yeşil ve sürdürülebilir bir şehir olabilmesi, şehirde yaşayanların yaşam kalitesinin ve refah düzeyinin artırılabilmesi için makro düzeyde belirlenebilecek politikaların uygulanması önerilmektedir. Avrupa yeşil şehir başkentlerinin genellikle nüfusu 1 milyonun altında olan ülkeler arasından seçildiği görülmektedir. Her ne kadar İzmir'in böyle bir adaylık sürecinin olmadığı görülse de Irmak ve Avcı (2019)'nın çalışmalarında vurguladıkları gibi Türkiye'den daha önce başvuruda bulunan aday şehirlerin kişi başına düşen yeşil alan açısından Avrupa standartlarının altında kalması sebebiyle seçilmemesi, kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılmasına daha fazla önem verilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmada, çevresel ve rekabetsel sürdürülebilirliğin sağlanması amacı ile şehirlerin yeşil şehir haline gelmesi oldukça önem arz etmekte olup, yaşanılabilir bir dünya için yeşil şehirlerin artması çalışmalarının desteklenmesi sonucuna varılmaktadır. Yeşil şehirlerin geliştirilebilmesi öncelikle o şehirde yaşayan halk, sonrasında ise turistler ve yatırımcılar için önemli olarak görülmektedir. Yeşil şehirlerin geliştirilmesi şehrin yerel yönetimleri ile birlikte özel ve kamu alanındaki kurumların, yerel halkın ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. Bir şehrin yeşil şehir statüsüne ulaşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının tüm paydaşlarının katılımını gerekli kılmaktadır.

Gelecek araştırmalarda, yeşil şehir kavramı ve uygulamalarının incelenmesi, farklı şehirler için yapılabileceği gibi şehirlerin karşılaştırılmaları şeklinde de gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda kalitatif araştırma tekniği ile yapılan bu çalışmanın gelecekte kantitatif teknikler ile yapılacak araştırmalara zemin hazırlamasının mümkün olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, Chan ve Marafa (2014) tarafından geliştirilen Yeşil (Kaynak) Marka Altıgeni ölçeği ve kantitatif araştırma teknikleri kullanılarak İzmir'de yaşayanların, ziyaretçilerin veya karşılaştırmalı olarak yeşil markalaşmaya yönelik algıları ölçülebilir. Chan vd. (2018)'nin Hong Kong ve Kopenhag'da yapmış oldukları çalışmaya benzer olarak İzmir ile başka illerde yaşayanların yeşil markaya yönelik algıları arasındaki farklılıkları tespit edilebilir. Gelecek araştırmalarda, Busch ve Anderberg (2015) tarafından Almanya'da yapılmış olan çalışmaya benzer olarak, İzmir veya Türkiye'deki diğer iller Ulus Ötesi Belediye İklim Ağlarına (Transnational Municipal Climate Networks/TMCN) katılımları açısından incelenebilir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

[EN] There is no conflict of interest between the authors or any third party individuals or institutions.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

KAYNAKÇA:

- Affolderbach, J., ve Schulz, C. (2017). Positioning Vancouver through Urban Sustainability Strategies? The Greenest City 2020 Action Plan. *Journal of Cleaner Production*, 164, 676-685.
- Andersson, I. (2016). Green Cities' Going Greener? Local Environmental Policy-Making and Place Branding in the 'Greenest City in Europe. *European Planning Studies*, 24(6), 1197-1215.
- Aydın, N. (2021). Yeşil şehirler. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 07(Özel Sayı), 116-124.
- Birleşmiş Milletler, 2023. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/3>, Erişim Tarihi: 02.07.2023
- Brilhante, O. ve Klaas, J. (2018). Green City Concept and a Method to Measure Green City Performance Over Time Applied to Fifty Cities Globally: Influence of GDP, Population Size and Energy Efficiency. *Sustainability*, 10(6), 2031.
- Busch, H. ve Anderberg, S. (2015). Green Attraction-Transnational Municipal Climate Networks and Green City Branding. *J. Mgmt. & Sustainability*, 5, 1.
- Carrizo Moreira, A., Rêga Pereira, C., Fernandes Lopes, M., Arêde Rodrigues Calisto, R., ve Teixeira Vale, V. (2023). Sustainable and Green City Brand. An Exploratory Review. *Management Letters*, 23(1), 23-35
- Chan, C. S. ve Marafa, L. M. (2014). Rebranding Hong Kong "Green": The Potential for Connecting City Branding with Green Resources. *World Leisure Journal*, 56(1), 62-80.
- Chan, C. S. ve Marafa, L. M. (2016). The Green Branding of Hong Kong: Visitors' and Residents' Perceptions. *Journal of Place Management and Development*, 9(3), 289-312.
- Chan, C. S. ve Marafa, L. M. (2017). How a Green City Brand Determines the Willingness to Stay in a City: the Case of Hong Kong. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34(6), 719-731.
- Chan, C. S., Marafa, L. M., Van Den Bosch, C. C. K. ve Randrup, T. B. (2018). Starting Conditions for the Green Branding of a City. *Journal of Destination Marketing & Management*, 10, 10-24.
- Corvo, P. ve Maticena, R. (2016). Nutrition and Food in the Green city. *Transnational Marketing Journal*, 4(2), 62-71.
- Govers, R. ve Go, F. M. (2004). Cultural Identities Constructed, Imagined And Experienced: A 3-Gap Tourism Destination Image Model. *Tourism (13327461)*, 52(2).
- European Bank For Reconstruction and Development. (2023, Haziran 10). Green City Action Plan Methodology. Erişim Adresi <https://www.ebrdgreencities.com/assets/Uploads/PDF/Green-City-Action-Plan-Methodology.pdf>

European Commission (2023, Haziran 11). European Green Capital Award. Erişim Adresi https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/european-green-capital-award/applying-awards_en

Gegez, A. E. (2005). Pazarlama Araştırmaları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.

Irmak, M. A., ve Avcı, B. (2019). Avrupa Yeşil Başkentlerin yeşil alan politikalarının incelenmesi. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 8, 1-19.

İzmir Büyük Şehir Belediyesi. (2023, Haziran 10). İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı. Erişim Adresi <https://skpo.izmir.bel.tr/content.aspx?MID=111>.

Tinal M. (2008). Atatürk'ün İzmir Ziyaretleri Ve Vefatının İzmir'deki Yankıları. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 7(16), 19-33.

Türkiye Cumhuriyeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 10. Yıl Nutku, 1933, <https://www.ktb.gov.tr/TR-96294/10-yil-nutku.html>, Erişim tarihi: 01.07.2023

Türkiye Cumhuriyeti, Ticaret Bakanlığı, Yeşil Mutabakat, 2023, <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat>, Erişim tarihi: 02.07.2023.

Wang, H. J. (2019). Green City Branding: Perceptions of Multiple Stakeholders. Journal of Product & Brand Management, 28(3), 376-390.

Wolcott, H. F. (1994). Transforming Qualitative Data: Description, Analysis, and Interpretation. Sage.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

This study aims to explain the concept of a green city and to evaluate the city of İzmir, which has an important place in the history of the Republic, not only in terms of economic but also environmental sustainability. In this sense, İzmir is examined in terms of environmental sustainability as well as being a city that supports economic development in the 100th anniversary of the Republic.

Research Questions:

In this study, answers were sought to the following questions:

1. What is the green city concept?
2. What is the green urbanization process?
3. What are the sustainability efforts of İzmir?
4. How does İzmir's green urbanization process take place?

Literature Review:

Today, factors such as rapid population growth, internal and external migration, industrialization cause environmental problems in cities and reduce the quality of life of those living in cities. For this reason, the concept of green city has emerged in order to increase the quality of life in cities and to provide sustainability, and some cities in the world and in Europe have been evaluated according to various criteria and received the title of green city. In addition, in recent years, it is seen that city

branding is based on environmentalism. It is seen that activities for green city marketing improve the city's management, increase its livability and competition. However, green cities are associated with the third goal of the United Nations Sustainability Goals, the goal of healthy and quality life, and contribute significantly to sustainability. In this study, green city marketing has been conceptually discussed and the city of İzmir, which has a high importance in the history of the Republic, has been examined as a green city with descriptive analysis method, which is one of the qualitative research methods. Examining the environmental sustainability as well as the economic development of İzmir in the 100th Anniversary of our Republic is considered to be historically important.

The concept of the Green City is one of the latest responses to various efforts and research conducted to address the problems caused by the decentralized city development model and to help cities become more sustainable, less dispersed and more livable (Brilhante and Klaas, 2018).

The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) lists the characteristics of green cities as follows:

- Maintains or improves the quality of its environmental assets (air, water, soil, soil and biodiversity) and uses these resources sustainably.
- Reduces and adapts to climate change risks.
- Ensures that environmental policies contribute to the social and economic well-being of residents.

Affolderbach and Schulz (2017) examined the 2020 green city action plan of the city of Vancouver in Canada in their study. The list of 10 items included in the green city action plan is as follows: Climate and renewable energy, Green building, Green transportation, Zero waste, Access to nature, Clean water, Local foods, Clean Air, Green economy, Less carbon footprint

Methodology:

The exploratory research method was chosen as the research method in the study. Exploratory research is a type of research that aims to reveal the dimensions of a problem or problem related to topics that have not been researched before. In this type of research, it is aimed to establish a hypothesis rather than confirming a hypothesis (Gegez, 2005). Descriptive analysis was determined as the analysis technique used in the study. Descriptive analysis is explained as presenting the data in a descriptive approach with direct quotations, adhering to the original form (Wolcott, 1994). The framework of this study is İzmir as a green city, and the themes are green transportation, green urban agriculture, environmental quality and water security, green and smart technologies, green building, green public services, green infrastructure. These themes were determined on the basis of the Institute for Housing and Urban Studies (Green City Conceptual Framework / IHS-GCCF) developed by Brilhante and Klaas (2018) on the basis of the Housing and Urban Studies Institute Green City Index. The reason why the themes were determined on the basis of the aforementioned model is that the research is one of the basic research projects on this subject and the model is one of the most comprehensive models. The sub-themes were determined on the basis of the Green City Action Plan Methodology (EBRD Green City Action Plan Methodology) prepared by the European Development Bank and the İzmir Green City Action Plan (European Bank For Reconstruction and Development, 2023; İzmir Büyük Şehir Belediyesi, 2023). The reason for choosing the green city İzmir as the framework of the study is that İzmir is the first city in Turkey to be included in the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) Green Cities Program (YŞEP) (İzmir Büyük Şehir Belediyesi, 2023). The İzmir Green City Action Plan, prepared in this context, together with the İzmir

Sustainable Energy and Climate Action Plan (İzmir SECAP) prepared at the same time, constitutes the road map of İzmir on the issues of environment and climate change. Both reports are complementary to each other.

Results and Conclusions:

This study aims to examine the green city process of İzmir by explaining the concept of green city in a theoretical way. In the study, descriptive analysis, one of the qualitative research techniques, was used, and the themes of green transportation, green urban agriculture, environmental quality and water safety, green and smart technologies, green building, green public services, green infrastructure were determined within the framework of the green city. The sub-themes were examined on the basis of the Green City Action Plan Methodology (EBRD) and İzmir Green City Action Plan prepared by the European Development Bank.

As a result, on the basis of the themes and sub-themes determined in this study, it is seen that the practices of İzmir in terms of the concept of green city have started and there are applications in many different fields such as infrastructure, agriculture, public services on the way to becoming a green city.